

fordi Godseieren derved vilde binde Fæsterne, men væsentlig fordi Godseieren fandt sig forpligtet til at optage en saadan Bestemmelse i Fæstebrevet. Dette var efter den ældre Lovgivning i Særdeleshed Tilfældet, da Godseieren var Dyrighed. Som Dyrighed ansaa han det for sin Pligt, at give Fæsteren forskjellige Forpligtelser i Fæstebrevet; han ansaa det for sin Pligt, at paalægge Fæsteren at efterkomme Kongens Love og Anordninger, og han fremhævede bestemte Forpligtelser af denne Slags i Fæstebrevet. Men, naar nu Kongens Love og Anordninger blive ophævede, saa existerer, efter min Formening, i de allerfleste Tilfælde denne Forpligtelse slet ikke. Et Exempel paa, hvorledes Lovgivningen har betragtet Godseierens Forhold med Hensyn til Fæstebrevene, indeholder Forordningen af 6te December 1743 § 23. Det hedder der: „Saa som endeel Herkaber og Husbønder ere heelt nidkjære for Bøders Inddrivelse, hvor Penge ere at erholde og det alene gjælder om at erqvære, men derimod ligesaa efterladende i at paatale Forseelser og derfor hælde Dom, naar derved falder nogen Umage eller Bekostning for dem, eller Dommen kunde geraade til nogen Uleilighed ved deres Gods, tværtimod Kongens Forfædres Diemerke, som har bevilget Herkaber og Husbønder Sigt og Sagesalbd hos deres Tjenere, ikke for at berige Herkaber af deres Tjeneres Forseelser, men for at opmuntre dem med mere Alvorlighed at holde over Loven og tilsee, at Forseelser tilbørlig maatte straffes, hvorimod det nu moren er kommet dertil, at Almuen fast uden Undseelse synder, stolende paa deres slette Vilkaar, som forstikke dem, at deres Herkaber, som intet derved vinder, neppe vil tale derpaa, og, om end Dyrigheden derfor stævner, at Husbønden nok vil friholde dem for Straf; — saa befales o. f. v.“ Det er saaledes klart, at Lovgiveren har villet paalægge Godseieren en Forpligtelse til at holde strengt over, at hans Fæstere ikke gjorde sig skyldige i Forseelser eller nogensomhelst Brøde, og derfor troer jeg, at denne Bestemmelse er indkommen i de allerfleste Fæstebreve. Iøvrigt har Godseierne vistnok villet holde sig til Lovens almindelige Bestemmelser om Fremleie. Naar man

nu betragter Sagen saaledes, saa forekommer det mig, at, naar Contracten ikke indeholder særlige Bestemmelser, der vise, at det er Bedkommendes udtryffelige Villie, at Fæsterne, selv om Lovens 3—19—7 blev ophævet, dog ikke maatte indtage Inderster, da ville Domstolene i de allerfleste Tilfælde sige, at Fæsteren er berettiget til at tage Indsiddere, og jeg troer, at, naar de Herrer tale om de mange Processer, som deraf ville opstaae, feile de aldeles. Det er min Overbeviisning, at Godseieren ordentligviis slet ingen Interesse har i denne Bestemmelse. Paa de allerfleste Godser og i de allerfleste Tilfælde bryder Godseieren sig ikke om denne Bestemmelse; Fæsterne tage Indsiddere og lade være at tage Indsiddere og gjøre i denne Henseende omtrent hvad de behage; og, naar Loven er udfkommen, vil vissefelig Godseieren endnu bekymre sig mindre derom, saa jeg vil meget betvivle, at der skulde fremkomme endog kun een Proces af hvert 100 Tilfælde — ikke engang det troer jeg, der vil fremkomme, og i disse Tilfælde ville vistnok Domstolene uden Vanskelighed vide at afgjøre, hvad der er Ret. Der kan vel være enkelte Tilfælde, hvor Sagen vil have sin Vanskelighed for Domstolene, det indrømmer jeg; men i mange andre Tilfælde, overalt hvor Domstolene skulle bedømme, hvad Parternes Mening er, har det sin Vanskelighed at afgjøre Sagen. Hvor det skal bedømmes, om der har fundet dolus eller culpa, Svig eller Forsømmelse Sted, maa det afgjøres efter Sagens Omstændigheder, der maa overlades Domstolene et Skjon. Det kan vel i enkelte Tilfælde være vanskeligt at afgjøre; men i det Hele maa man dog antage, at Domstolene ville komme til et reifærdigt og billigt Resultat. — Det er af en æret Landsthingsmand ytret, at det ingen Fordeel skulde være, at én saadan Forpligtelse til ikke at tage Indsiddere ikke for Fremtiden kunde paalægges nogensomhelst Fæster. Det forekommer mig dog alligevel, at det altid maa være en Fordeel; thi, man betragte nu Sagen hvorledes man vil, saa er det dog aldeles klart, at Godseieren ingenlunde er aldeles fri med Hensyn til Vortfæstningen af Gaardene; han kan ikke der ubetinget stille sine Fordringer, som han vil, idet han er forpligtet til at bortfæste